

Xavier de Maistre:

Mlada Sibirjanka.

(Dalje.)

Od nekod je prišla žena z usmiljenim obrazom. Tej je povedala Praskoviya, kakšno noč je prebila v gozdu. Slišali pa so to tudi drugi vaščani in vaški starosta je pregledal potni list. Vse se mu je zdelo v redu. Dobra ženska jo je povabila na svoj dom. A, glejte, ubogo dekle ni moglo vstati. Pomagati so ji morali, tako smrtno izmučena je bila. Na poti je izgubila en čevljev in videla se je bosa noga, vsa ranjena od trnja in kamenja in vsa zatekla. Sedaj so bili kar po vrsti vsi drugačni: je niso krivično obsojali, ne sumničili, ne psovali, ampak so jo pomilovali, še celo spoštovati so jo začeli.

Posadili so jo na voz in jo odpeljali k dobri ženi, pri kateri je ostala nato več dni. Usmiljen vaščan ji je dal napraviti nove čevlje in ko se je popravila, je urno nadaljevala svojo pot.

Ustavljala se je v različnih vaseh, za dalje ali manje časa, kakor je bila utrujena in kakor so jo pač sprejemali. Skušala je svojim dobrotnikom povrniti s tem, da je počedila po hiši, oprala in zašila raztrgano obleko. Svoje zgodbe ni povedala prej, dokler je niso povabili v izbo. Opazila je namreč, da so jo vedno imeli za potepuško in prevejano ptičico, ako se je takoj pri vratih dala spoznati. Ljudje so vedno pripravljeni, da se upro, če jih skušate pridobiti. Morate jih ganiti, ne da bi slutili, kaj nameravate. In so potem veliko rajši usmiljeni, spoštovanja pa neradi izkazujejo. Praskoviya je zato najprej prosila za kosček kruha, lahno potožila, kako je utrujena in si izprosila prenočišče. Tedaj šele je povedala svoje ime in svojo povest.

Dober vtis, ki ga je naredil potni list, ako ga je pokazala, jo je napotil, da ga je pokazala vedno, kadar si je hotela pridobiti več naklonjenosti. V potnem listu je bila naznačena kot kapitanova hči in to ji je večkrat zelo prav prišlo.

Pa Praskovija tako in tako ni mogla biti velikokrat slabo sprejeta. Njeno vedenje je bilo tako, da je moglo povsod vzbuditi spoštovanje. Sama je povedala: »Predstavljajo si, da je bilo potovanje bedno, ker seveda govorim samo o nadlogah in nezgodah, a o imenitnih prenočiščih in dobri postrežbi nič ne povem.«

Med mnogimi nezgodami, ki so ji prišle na pot, jo je spravila ena v smrtno nevarnost.

Nekega večera je obhodila že vse vaše hiše, da najde prenočišče, a povsod so jo odbili. Kar pride za njo kmet, ki jo je prej tudi odslovil, in jo povabi na svoj dom. Bil je že prileten, odurnega obraza. Praskovija je jako nerada sprejela ponudbo, toda bala se je, da drugod morda le ne dobi otepa slame, kamor bi položila glavo.

Vizbi je zagledala postarno žensko, ki se ji je še huje zagabila kakor pa stari možakar. Ta je skrbno zaprl vrata in zaloputnil tudi okna. Čudna gostiteljica ji ob prihodu nista z ničemer postregla. Praskovijo je občila groza, ko je gledala odurna obraza starih zakoncev. Že se je kesala, da je sprejela ponudbo.

Izbo je razsvetljevala goreča smolnata trska, zasajena v stensko špranjo; v plahutajoči svetlobi je opazila, kako se stare zvite oči bliskajo, kako prodirljivo so se zasadile vanjo. Ne da bi spregovorili, so stali, vsak kakor prikovan na svoje mesto.

Tedaj je šavsnila starka z naprej molečo spodnjo čeljustjo.

»Odkod prihajaš?«

»Iz Išima, grem pa v Petrograd!«

»Oho, potem imaš seveda dosti cvenka, da si upaš na tako pot.«

»Imam samo še osemdeset bakrenih kopejk,« je plašno pripovedovala Praskovija.

»Lažeš,« je zarjula starka, »lažeš!« Kdo bo šel na tako pot, ki premore osemdeset bakrenih kopejk. Pamet, dekle!«

Praskovija se je upirala, pa ji nista verjela, le posmehovala sta se ji.

»Iz Tobolska v Petrograd z osemdesetimi kopejkami, he he, ha ha! Moj Bog, kdo bo verjel!«

Dala sta ji nekaj krompirja v oblicah in ji velela spat. Preden je stopila na peč, se je napol slekla in pustila denarnico spodaj. Hotela se je ogniti sramoti, da bi jo hudobneža preiskala. Prav rada bi bila dala vseh osemdeset kopejk, samo da bi še tisti trenutek stopila iz te kočice na plano.

Poštenjaka sta menila, da dekle že spi in sta se polglasno pogovarjala. Praskovija je napenjala ušesa:

»Mora imeti še več, ampak pri sebi. Papirnate rublje! Opazila sem trak na vratu, tam visi denarnica, ha! Tam je denar!«

Imela pa je Praskovija na traku droben sešitek iz povoščenega platna, sešitek, ki ga ni nikdar dejala raz sebe. V njem je hranila potni list.

Začela sta govoriti tišje in besede, ki jih je komaj ujela Praskovija, je nišo ravno pomirile.

»Nobeden je ni videl, da je prišla k nama, niti slutili ne bodo, da se je kdaj pokazala v vasi!«

Nato sta govorila še tišje. Pripravila sta se torej na vse.

Ko si je Praskovija v domišljiji trepetaje naslikala svojo smrt, je zagledala skozi pol odprte veke starko, ki se je popenjala na peč.

Vsa trda od strahu je zajecala, nato pa jeclja je prosila in rotila krivo-usto starko, naj prizanese njenemu življenju, saj ji vendar vse da, ves denar, samo da bi ga imela. A starka, kakor da je okamenela od pohlepa, ni zinila besede, temveč je začela brodit po njej. Preiskala je obleko, sezula

ji čevlje. Mož je prinesel luč in trdo zahteval, naj izroči, kar ima pod vratom na traku. Odprla sta ji celo pesti, a ko sta videla, da ni nič, sta se skobacala s peči in pustila Praskovijo bolj mrtvo kakor živo.

Ni mogla zaspati. Preiskava ji je ležala v kosteh, povrh pa se je še bala, da bi je tatova ne napadla znova. Že je minulo pol noči, ko se je od spodaj gor zaslišalo dvojno smrčanje. Še v spanju sta bila strahotna. Hudo bne ženske itak grdo smrčijo. A kljub strahu se je nazadnje Praskovija le pogreznila v težak sen.

K jutru se ni zbudila sama, temveč jo je poklicala starka. Praskovijo je imelo, da takoj odide, a starca sta jo pridržala in ji postregla z zajutrekom. Žensko strašilo je prineslo celo golido juhe, v kateri se je kuhalo kislo zelje in nasoljena svinjina. Dedec pa je odrinil pokrov na tla, kjer je hranil vedro kvasa, to je, piva iz rži, in ji ga je natočil poln vrč. Nekočliko pomirjena je Praskovija odkrito odgovarjala na vprašanja in tudi pripovedovala o svojem popotovanju marsikakšno dogodenco. Čudila sta se in kar požirala besede. Hotela sta celo oprati svojo nočno surovost, rekoč, da sta se le hotela prepričati sicer ob neprimernem času, če je poštena. Češ, saj dandanes je že tako malo poštenih ljudi, ko komaj sosed sosedu zaupa!

Praskovija se je poslovlja od takih poštenjakov, ki se jim toži — po vsej pravici — za poštenjem na svetu, pa ni vedela, ali jim je res dolžna zahvale. O, kako dobro se ji je zdelo, da je bila zunaj te hiše.

Ko je pustila že nekaj vrst za seboj, jo je premagala radovednost in pogledala je v denarnico. Glejte čuda! Namesto osemdesetih kopejk, se jih je v denarnici svetilo kar sto in dvajset. Strašili sta ji darovali štirideset kopejk. Kaj takega! No, sicer pa strah ni bil preplačan.

Praskovija je rada pripovedovala o tem dogodku. Bil ji je v trden dokaz posebnega božjega varstva. Kako nagla sprememba dveh nič-vrednih duš.

— Kmalu po tem strahu je zašla še v hujšo nevarnost.

Ni se še posvetilo na vzhodu mlado jutro, že je skočila Praskovija z ležišča in se napravila na pot. Komaj da se je prestopila, že so jo z dveh strani napadli psi. Spustila se je v tek in otepala s popotno palico, kar se je dalo, s čimer pa je še bolj razdražila kosmate mrcine. Eden jo je zagrabil za krilo, da se je občutno razparalo.

Tedaj se je vrgla na tla in se priporočila varuhu — Bogu.

Z grozo je čutila, kako se je mrzel smrček dotaknil njenega vratu in vohal.

»Tisti, ki me je rešil iz nevihte in v hiši starih tatov, me bo rešil tudi psov,« je mislila Praskovija takrat.

Leto pa je šlo naprej. Osem dni jo je v neki vasi zadržal sneg, ki se ga je naletelo toliko, da pešec ni mogel nikamor. Ko pa so cesto vprege razvozile, je odhitela junaško na daljno pot. Kje je še konec?

Vaščani so ji odsvetovali, ji pravili o nevarnostih, češ, o takem vremenu še najkrepkejši moški ne jemljejo poti pod noge. Kakšna težava vendar, pretolči se čez ledene, zasnežene pustinje, saj zameti mnogokrat na daleč zasujejo razvoženo cesto.

A sreča je preskrbela Praskoviji spremstvo. To so bili vozovi, ki so peljali v Jekaterinburg živeža in drugih dobrih stvari za božične praznike. Vozniki so ji odstopili prostor na vozu in pridno zanjo skrbeli. A kljub skrbi dobrodušnih voznikov je morala veliko trpeti. Odeta je bila s preprogo iz spletene slame, ki je sicer pokrivala blago. Slama pač ni ovirala mraza, ki je neusmiljeno pritiskal.

Četrty dan je bil mraz tako hud, da Praskovija ni mogla stopiti z voza. Prenesli so jo v karstno, nekako krčmo za potnike, sredi samote. Najmanj trideset vrst naokoli ni bilo nobene naselbine. Vozniki so opazili, da ji je zmrznilo lice in so jo skrbno začeli drgniti s snegom. Vmes pa so sklenili, da je ne smejo peljati naprej. Dopovedovali so ji, da se podaja v smrtno nevarnost, če pozimi potuje brez pravega kožuha in pa v tak živ mraz, ki lahko še huje pritisne.

Bridko je zajokala. Saj vendar ni imela upanja, da bi še kdaj dobila tako ugodno priliko. Z vozniki je potovala urno, varno in prav nič težko. Oskrbnikom samotne krčme pa tudi ni bilo všeč, da bi jim bila v nadlego.

Stisnila se je v kot in se prepustila bolečini. Lahka pot in varno spremstvo do Jekaterinburga, ah, vse je šlo po vodi.

Njena žalost je ganila voznike. Zbrali so torej denar za ovčji kožuh, ki je bil takrat v Sibiriji za pet rubljev naprodaj. A kje naj v tem mrazu staknejo kožuh, ki bi bil naprodaj! Kožuh je v tem času v Sibiriji nenadomestljiv. Nekemu dekletu so ponujali sedem rubljev, pa jih je odklonila.

V taki zagati je svetoval mlad voznik, kako si lahko pomagajo.

»Posojajmo dekletu izmenoma svoje kožuhe! Vsako vrsto drug! Še bolje, jaz ji ga posodim za celo pot in potem se bomo mi vrstili med seboj!«

(Dalje prihodnjič.)

Venceslav Winkler:

Romanje zlatega Jezuščka.

Legenda v treh dejanjih.

(Dalje.)

Tone, Mihec, Drejček: Tako je. Najlepša je.

Stanko (zamišljeno): Bog ve, kje je tako zeleno drevo?

Lojze: I kje! Tam zunaj jih je polno.

France: Na kmetih.

Tone: No ja, na kmetih.

France: Seveda, kako bi bila drugod. Prava drevesa so samo tam zunaj.

Lepo mora biti tam.

Peter: Saj ste tam doma, boš že vedel, kako je.

France: Kdaj smo že bili tam! Mislim, da sem že vse pozabil.

Peter: Jaz sem bil lani. Nič mi ni bilo všeč. Same rože in trava. Pa njive in gozdovi. Strojev nimajo nikjer nič.

Lojze: Kaj stroji! Samo, da so rože.

Peter: Tudi rož se hitro naješ.

France: Vendar mora biti lepo. Tako kot je v knjigah pisano. Lepa bela cesta, ob straneh drevje. Potem zeleni travniki in rože in njive z žitom. Potem vas s hišami, ki imajo rdečo streho in zelene oknice. Pa studenec sredi vasi.

Peter (zamolklo): Saj tako približno je. Samo ljudje, ljudje...

France: Ljudje so dobri. Saj morajo biti dobri, če v takih lepih krajih živijo.

Tone: Ljudje pa že niso dobri. Z bičem te naženejo, če odtrgaš kako rožo.

France: Tudi oni imajo radi rože.

Lojze: Ko bi šli tja!

Peter: Saj ste tam doma, kar pojdite!